

10. *Sinopteridaceae* KOIDZUMI — podmrkvovitě*)

Syn.: *Polyodiaceae* auct. p. p.

Vytrvalé byliny; oddenek krátce plazivý nebo vystoupavý, hustě plevinatý. Listy stejnotvaré, žilnatina otevřená, řapíky na bázi s jediným cévním svazkem, směrem k vrcholu děleným ve 2—3 větve. Výtrusnicové kupky skoro okrajové, bez ostěry, výtrusnice leptosporangiální. Výtrusy stejnotvaré, triletní, ± kulovité. Prokel lupenitý, zelený. — Asi 8 rodů (více než 300 druhů) s velkým rozšířením v mírném a zvláště v subtropickém pásmu; řada druhů také v aridních oblastech.

1. *Notholaena* R. BR. — podmrkva

Notholaena R. BROWN Prodr. Fl. Nov. Holl. 1: 145, 1810. — Syn.: *Nothochlaena* auct. — *Notochlaena* auct. — *Cheilanthes* SWARTZ Syn. Fil. 126, 1806 p.p.

Lit.: SUZA J. (1928): Geobotanický průvodce serpentínovou oblastí u Mohelna na jihozápadní Moravě (ČSR). Rozpr. Čes. Akad. Věd Um., cl. 2, 37/31: 1—116. — FABBRI F. (1957): Citogenetica della *Notholaena marantae* (L.) R. Br. *Caryologia* 10: 388—390, 1957. — FUCHS H. P. (1961): The genus *Cheilanthes* Sw. and its European species. *Brit. Fern Gaz.* 9: 3—12. — VIDA G., PAGE C. N., WALKER T. G. et REICHSTEIN T. (1970): Cytologie der Farn-Gattung *Cheilanthes* in Europa und auf den Canarischen Inseln. *Bauhinia* 4: 223—253.

Asi 60—70 druhů převážně xerofilních; těžiště rozšíření v Severní a Střední Americe a v Africe, méně v Asii. V Evropě jen 2 druhy.

1. *Notholaena marantae* (L.) DESV. — podmrkva hadcová Tab. 18/2

Notholaena marantae (LINNAEUS) DESVAUX J. Bot. Appl. 1: 92, 1813. — Syn.: *Acrostichum marantae* L. Sp. Pl. 1071, 1753. — *Gymnogramme marantae* (L.) METT. Fil. Horti Bot. Lips. 43, 1856. — *Cheilanthes marantae* (L.) DOMIN Biblioth. Bot. 20: 133, 1915.

Poznámka: Jméno *Cheilanthes marantae* (L.) DOMIN, užívané pro tento druh i v některé novější literatuře, je z nomenklatorického hlediska přijatelné jen při akceptování pojetí, které slučuje *Notholaena* R. BR. s nomenklatoricky starší *Cheilanthes* SWARTZ v jediný rod. Pro toto spojování však nejsou žádné taxonomicky závažnější důvody.

Exsikáty: DOMIN et KRAJINA Fl. Českoslov. Exs., no 308. — Fl. Exs. Reipubl. Bohem. Slov., no 3. — Extra fines: DÖRFLER Herb. Norm., no 5392. — Fl. Exs. Austro-Hung., no 300. — Fl. Hung. Exs., no 30, 30/II. — SCHULTZ Herb. Norm., ser. n., no 2600.

Oddenek krátce plazivý, jednoduchý nebo chudě větvený, hustě pokrytý čárkovitými, zprvu bělavými, později rezavě hnědými plevinami. Listy (8—) 10—30 (—40) cm dl., přezimující; čepel v obrysu čárkovitě až vejčitě podlouhlá, 2 × zpeřená, (2—) 3—5 (—7) cm šir., kožovitá, na líci tmavě nebo modravě zelená, ± lysá, na rubu souvisle a hustě pokrytá střechovitě se kryjícími zpočátku stříbřitě bělavými, později rezavě hnědými kopinatými plevinami, úplně zakrývajícími výtrusnicové kupky; lístky v obrysu vejčitě podlouhlé, vstřícné nebo skoro vstřícné, až ve 20 párech; lístečky v 6—8 párech, podlouhlé nebo čárkovitě podlouhlé, tupé, celokrajné nebo dolní nepravidelně laločnaté; řapík zdéli čepele nebo delší, ± leskle

červenohnědý, tuhý, často ± zprohýbaný, s roztroušenými, čárkovitými až nitkovitými rezavě hnědými plevinami (u starších listů ± olysá). Výtrusnicové kupky bez ostěr, buď na konci žilek, a pak ± okrouhlé, nebo pokrývají větší či menší část žilek, a pak čárkovitě podlouhlé; výtrusnice v obrysu široce vejčitě až téměř okrouhlé. Výtrusy žluté až rezavě hnědé, na povrchu hřebenitě sítkované. VII—IX. Hkf.

2n = 58 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Výslunné a vyprahlé hadcové skály; diagnostický druh svazu *Asplenion serpentini*, a zejména jeho asociace *Sedo albi-Cheilanthes marantae* VICHEREK 1970.

Rozšíření v ČSR: Na jediné lokalitě v údolí řeky Jihlavy u Mohelna na jz. Moravě, kde je druh poměrně hojný a dosahuje s. hranice svého celkového rozšíření. Výskyt objeven C. Roemerem v r. 1858. — Mapy: PODPĚRA Pr. Morav. Přírod. Společ. 1 (1924): 458, 1926; SUZA 1928: tab. 2; SLAVÍK FKS 1986: 39.

T: 16. Znoj.-brn. pah. (Mohelno).

Formánkuv údaj (FORMÁNEK Oesterr. Bot. Z. 34: 448, 1884) o výskytu *Notholaena marantae* u Spáleného mlýna v údolí Nedvědičky nedaleko hradu Pernštejna (67. Českomor. vrch.) není doložen a jeho věrohodnost nebyla ani později potvrzena.

Celkové rozšíření: Jižní Evropa, na sever nejdále do stf. Francie a ČSSR (Mohelno), Středozemí, jz. Asie, Etiopie. — Mapy: PICI-SERMOLLI et CHIARINO-MASPES Webbia 17: 410, 1963; AFE 1972: 52.

*) Zpracoval M. Smejkal.

Tab. 18: 1 *Cryptogramma crista*, 1a — část listu. — 2 *Notholaena marantae*, 2a — část listu, spodní strana. — 3 *Woodsia alpina*, 3a — část listu, spodní strana. — 4 *W. ilvensis*, 4a — část listu, spodní strana.

232 *Cryptogramma*

